

ΕΝΔΕΙΞΕΙΣ ΔΥΣΚΟΛΙΩΝ ΜΑΘΗΣΗΣ

Ενδείξεις Μαθησιακών Δυσκολιών στο Νηπ/γείο και στο Δημοτικό

- Σχετικά με τον προφορικό λόγο, το παιδί παρουσιάζει **αργή εξέλιξη**, συγκριτικά με την σωματική και πνευματική του ανάπτυξη.
- **Μπερδεύει τη σειρά των γραμμάτων** μέσα στη λέξη, δηλαδή κάνει αναγραμματισμούς, π.χ. λέει «ματηθής» αντί «μαθητής».

- **Μπερδεύει ακουστικά παρόμοιες λέξεις**, π.χ. λέει «κόλλα» αντί «σόλα» ή μπορεί να χρησιμοποιεί ανύπαρκτες λέξεις που μοιάζουν ηχητικά με τις σωστές, π.χ. λέει «λουβό» αντί «βουνό».
- προφορικές του εκφράσεις, ακόμη και μετά την προσχολική ηλικία **ανώριμες συντακτικά και γραμματικά**, π.χ. «πάω ανοίξει πόρτα εγώ».

Ενδείξεις Μαθησιακών Δυσκολιών στο Νηπ/γείο και στο Δημοτικό

- εννοιολογικά ατελείς προτάσεις και έχει **πολύ περιορισμένο λεξιλόγιο**
- Δυσκολεύεται να διηγηθεί ή να πει μια ιστοριούλα με τη σωστή σειρά των γεγονότων ή να περιγράψει κάτι που βλέπει δυσκολεύεται πολύ να συσχετίσει αντικείμενα που βρίσκονται ακόμη και στο άμεσο περιβάλλον του, με την ανάλογη ονομασία τους – δηλαδή, η εικόνα ενός ανελκυστήρα να συσχετιστεί με τη λέξη «ανελκυστήρα» ή να αναγνωρίσει τα υποδεικνυόμενα χρώματα σε μια σειρά χρωμάτων.

- Δεν καταλαβαίνει την έννοια της ομοιοκαταληξίας και της ακολουθίας και **δεν μπορεί να αποστηθίσει στιχάκια** ή τραγουδάκια, ακολουθώντας τη σωστή σειρά των γεγονότων.
- Οι λέξεις που χρησιμοποιεί είτε είναι ανύπαρκτες είτε είναι **λάθος**, ενώ δεν υπάρχει καμία λογική σειρά στην ιστορία που αφηγείται.

Στο γράψιμο/ζωγραφική:

- το παιδί χρησιμοποιεί και τα δύο χέρια - χωρίς να δείχνει προτίμηση στο δεξί ή στο αριστερό χέρι- ακόμη και για να φάει, να πετάξει την μπάλα, να πιάσει το μολύβι
- δεν μπορεί να μάθει ποια είναι η αρχή του χαρτιού ή της σελίδας και ξεκινά από τη μέση, την άκρη ή το τέλος (προβλήματα πλευρίωσης) (αμφιδέξιο), (προβλήματα οργάνωσης χώρου)

- Δυσκολεύεται να ζωγραφίσει ή να φτιάξει ορισμένα **σχήματα** ή ακόμη και να τα αντιγράψει από το πρωτότυπο.
- Δεν ξέρει να γράψει το **όνομά του** ή το γράφει λάθος και παρουσιάζει δείγματα καθρεπτικής γραφής.

- Μπερδεύει γραφήματα με άλλα γραφήματα.
- Το παιδί δεν μπορεί να κατανοήσει ότι οι λέξεις διαβάζονται μόνο από τα αριστερά προς τα δεξιά – τουλάχιστον στην κουλτούρα μας. Πολλά παιδιά με υψηλή νοημοσύνη διαβάζουν, γρήγορα κιόλας, τις λέξεις ανάποδα ή ξεκινώντας από τη μέση ή με αναγραμματισμούς.

- Αργότερα όταν θα συλλαβίζει, μπορεί και αποκωδικοποιεί σωστά τα γραφήματα, αλλά, όταν θελήσει να διαβάσει όλη μαζί τη λέξη, τη λέει λάθος, π.χ. βλέπει «γάλα», συλλαβίζει «γά-λα» και διαβάζει «γάτα».
- Δεν ξέρει πού τονίζονται οι λέξεις.
- Δεν μπορεί να ταξινομήσει ή να βάλει λέξεις σε ζεύγη ή ομάδες ή να βάλει με τη σειρά γράμματα, αριθμούς, σχήματα.

Γ. Σχετικά με τις χωροχρονικές έννοιες:

- Το παιδί δεν είναι ποτέ σίγουρο για την τοποθέτησή του **μέσα στο χώρο** και δεν μπορεί να καταλάβει κατευθύνσεις, όπως **αριστερά/δεξιά**. Χάνεται συνεχώς και δεν ξέρει που είναι η τάξη του, η θέση του ή που μένει.
- Ένα παιδί πέντε (5) ετών πρέπει να αναγνωρίζει ποιο είναι το αριστερό και ποιο το δεξί μέρος του σώματός του και σε ηλικία επτά (7) ετών περίπου, πρέπει να μπορεί να ξεχωρίζει την αριστερή και τη δεξιά πλευρά στο σώμα των άλλων.

- **Προβλήματα προσανατολισμού**, συνεπώς, επηρεάζουν και την κατανόηση άλλων εννοιών, όπως, πάνω/κάτω, ψηλά/χαμηλά, βαθιά/ρηχά, ακόμη και τη θέση και το ρόλο που πρέπει να έχει ο παίκτης στα διάφορα ομαδικά παιχνίδια, γι' αυτό και συνήθως τα παιδιά αυτά δε συμμετέχουν.
- Το 90% των παιδιών με δυσκολίες στις χωροχρονικές έννοιες αργούν πάρα πολύ **να μάθουν τη σειρά με την οποία θα φορέσουν τα ρούχα τους.**

- Πώς να κουμπώνονται ή να δένουν τα κορδόνια των παπουτσιών τους.
- Το παιδί νιώθει αβεβαιότητα για το αν είναι πρωί, μεσημέρι ή απόγευμα και δεν έχει επίγνωση του χρόνου, π.χ. ρωτά συνεχώς πότε θα γίνει διάλειμμα ή πότε θα πάει σπίτι.
- Μπορεί επίσης, να παρουσιάζει πρόβλημα στη σωστή χρήση των χρονικών επιρρημάτων, όπως «πριν», «μετά», «τόρα», «χτες» .

- **Δυσκολία στον προσανατολισμό στο χρόνο.**
- π.χ. μπερδεύει το χθες-σήμερα-αύριο , δεν έχει επίγνωση της διέλευσης του χρόνου

- **Δ.** Σχετικά με τα χαρακτηριστικά προβλήματα **στην βραχυπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη μνήμη** μπορεί να οφείλονται σε δυσλειτουργία ή ανεπάρκεια αυτών των συστημάτων.
- Ξεχνά τις οδηγίες που δίνει η δασκάλα μέσα στην τάξη για διάφορες ασχολίες, π.χ. χαρτοκοπτική, ζωγραφική, χρήση ενός οργάνου ή πώς να λύσει μια άσκηση.
- Ξεχνά τη θέση που κάθεται ή που είναι τα πράγματά του, ξεχνά συνεχώς το παλτό του, τις φωτοτυπίες του.
- Ξεχνά τι το έστειλε η νηπιαγωγός να κάνει ή τι πρέπει να ετοιμάσει για την επόμενη μέρα και τα χάνει αν του πει η νηπιαγωγός να εκτελέσει δύο ή και περισσότερες εντολές.

- δυσκολεύεται πολύ και δεν μπορεί να επαναλάβει με τη σωστή **σειρά τις ημέρες της εβδομάδας, τις εποχές, τους μήνες, το αλφάβητο και φυσικά δε μπορεί να αποστηθίσει στίχους με τη σωστή σειρά (Λιβανίου, 2004).**

- στην **ανάγνωση** το παιδί με μαθησιακή δυσκολία διαβάζει συλλαβιστά, αργά, «άχρωμα»
- «χάνει» το σημείο στο οποίο βρίσκεται
- «μαντεύει» αφού διαβάσει ένα μέρος της λέξης π.χ. **όμορφος** αντί για **όροφος**
- αλλάζει τη σειρά των γραμμάτων ή των συλλαβών, π.χ. **τοσ** αντί **στο**, **φασάρι** αντί **σαφάρι**
- δυσκολεύεται στην ανάγνωση των γραμμάτων που μοιάζουν οπτικά, **βάρως** αντί **φάρως**

- ▶ παραλείπει γράμματα, συλλαβές ή λέξεις
- ▶ προσθέτει γράμματα, συλλαβές ή λέξεις
- ▶ δυσκολεύεται στην ανάγνωση λέξεων με συμπλέγματα, δίψηφα σύμφωνα ή διφθόγγους
- ▶ επαναλαμβάνει λέξεις
- ▶ δυσκολεύεται στην κατανόηση κειμένου

- Στη **γραφή** δυσκολεύεται να γράψει το όνομά του και παρουσιάζει δείγματα **καθρεπτικής γραφής**.
- Δυσκολεύεται να ζωγραφίσει ή να φτιάξει **ορισμένα σχήματα**.
- Μπερδεύει τα ακουστικά όμοια φωνήματα, π.χ. **δ-θ, γ-χ, φ-β** καθώς και τα οπτικά όμοια γράμματα, π.χ. **β-θ, π-τ, ο-α, ε-3**.
- **Παραλείπει γράμματα κυρίως σε λέξεις με διπλά ή τριπλά σύμφωνα** π.χ. **Ατρέας** αντί **Αντρέας** ή προσθέτει γράμματα.

- Δεν μπορεί να καταλάβει παιχνίδια με λέξεις και γράμματα.
- Παρουσιάζει ελλιπή **οπτική μνήμη** και ανάπτυξη οπτικού λεξιλογίου π.χ. **μη τήρηση γραμματικών, ορθογραφικών κανόνων και δυσκολίες στην αντιγραφή.**
- Χωρίζει ή ενώνει λέξεις, π.χ. **με γάλο** αντί **μεγάλο.**

Δείγμα γραφής μαθητή με μαθησιακή δυσκολία

ΜΕ ΤΗΝ ΣΤΑΣΑΡΑ ΜΑ ΧΤΖΝΔΙ ΤΟ ΤΑ
μαλ
ΤΑ
ΧΤ
ΕΑ
ΤΑ
ΤΟ

Πρώτη μέρα στο σχολείο

Το καλημέρι τρέξοσε. Την Πέμπτη
το θρόη Πήγαμε να παραλα-
βούμε τα βιβλία να γνόςια
με την δασκάρα την τάξη και
τους σμαθητές.

Την τεταρτη αχονιούσανά
μάθη την δασκάρα μου αν
είναι, αθσπερή η μαθη.

Την ατη μέρα ερ θρόη τη
τομα δνα, ετιμαστωα για
το, σχολιο.

λο κέρυ
6ε
ΚΟ
μα

Δυσκολίες στη γραφή

Προβλήματα γραφοσυμβολικά

- **Δ**υσκολία στην αυτόματη ανάκληση στη μνήμη και στον έλεγχο των συνεχών μυϊκών κινήσεων που χρειάζονται στη γραφή. Τα παιδιά δυσκολεύονται να σχηματίσουν τα γράμματα και να γράψουν μέσα σε συγκεκριμένα πλαίσια.

- είναι νευρολογικής φύσεως και ποικίλει ως προς την μορφολογία της: «...μεγάλα γράμματα, δυσκολία ακολουθίας των γραμμών του τετραδίου, αντιστροφές γραμμάτων, φτωχό επίπεδο ζωγραφικής, δυσκολία συντονισμού κινήσεων-αδεξιότητα, κακή στάση σώματος κατά την γραφή(σκύψιμο), κακή ποιότητα γραμμάτων κλπ.»
- Δεν θα πρέπει να συγχέεται με την κακογραφία, η οποία δεν αποτελεί μαθησιακή δυσκολία.

Η γραφή ως

Δεξιότητες γραφής

Ψυχοκινητική

Δεξιότητα

- οπτική, ακουστική και οπτικοκινητική αντίληψη
 - λεπτό οπτικοκινητικό συντονισμό, προσανατολισμό
 - ανάκληση από τη μνήμη τόσο της φόρμας των γραμμάτων όσο και των απαραίτητων κινήσεων
 - φωνολογική και μορφηματική επίγνωση,
 - κατάλληλο κράτημα του μολυβιού
 - κατάλληλη θέση του σώματος και του τετραδίου
- (Σπαντιδάκης, 2009)

Παράγοντες που σχετίζονται με

τα προβλήματα γραφής με το χέρι από τη μνήμη

- η προβολική αναπροσανατολιστική και η ανάκληση γραμμάτων και της ορθογραφίας των λέξεων
- ελλιπής συντονισμός των κινήσεων του ματιού,
- ο ελλιπής συντονισμός του βραχίονα, του χεριού και των μυών των δακτύλων
- η ελλιπής ανατροφοδότηση από τη θέση των δακτύλων (δακτυλική αγνωσία)
- η αποτυχημένη οπτική αντίληψη των γραμμάτων

Πρώιμες ενδείξεις δυσγραφίας

- Στην ηλικία των 3 θα πρέπει να μπορεί να αντιγράψει με ακρίβεια σταυρό και κύκλο.
- Στα 4 να κρατά σωστά το μολύβι, να αντιγράφει τετράγωνο και να βάζει σωστά μέσα σε πλαίσιο χωρίς να βγαίνει έξω.
- Στα 5 να αντιγράφει τρίγωνο, ανθρωπάκι και καμπύλες.

- Στα 6 να μπορεί να αντιγράψει όλα τα κεφαλαία γράμματα του αλφάβητου και να ξέρει να γράφει το όνομά του σε σειρά τετραδίου.

Τα παιδιά με δυσκολία στη γραφή αντιμετωπίζουν πρόβλημα στα παραπάνω στάδια ανάπτυξης στην προσχολική ηλικία, και συνεχίζονται στην σχολική.

Το παιδί στην προσχολική ηλικία εμφανίζει

- σε δραστηριότητες **αδρής κινητικότητας** ή **λεπτής κινητικότητας**
- στο **συντονισμό χεριού-ματιού** (οπτικοκινητικός συντονισμός)
- στον **προσανατολισμό στο χώρο**
- **δυσκολίες σε καθημερινές δεξιότητες αυτοεξυπηρέτησης**
- **φτωχή ισορροπία** ή μπορεί να αποφεύγει δραστηριότητες που απαιτούν ισορροπία
- **δυσκολία αποπεράτωσης** μιας εργασίας σε συγκεκριμένο χρόνο (επειδή η δεξιότητα απαιτεί μεγάλη προσπάθεια, τα παιδιά μπορεί να διασπώνται και να εκνευρίζονται καθόσον εκτελούν τη δεξιότητα)

● **Σιχαίνεται να χρωματίζει.** Τα παιδιά έχουν τη φήμη πως λατρεύουν τις κηρομπογιές και τους μαρκαδόρους και συχνά ζωγραφίζουν σε πράγματα που δεν πρέπει, αλλά όχι ένα δυσγραφικό παιδί.

● Η ζωγραφική θέτει επιπλέον προβλήματα στους ανθρώπους με δυσγραφία. Το να παραμένουν μέσα στις γραμμές γίνεται μια σιχαμένη αγγαρεία μέχρι που αρνούνται να χρωματίσουν.

Προβλήματα γραφής στην σχολική ηλικία

- Αδέξιο ή προβληματικό κράτημα του μολυβιού, προβληματική θέση του καρπού, του σώματος και της θέσης του τετραδίου.
- Πολλά σβησίματα και διορθώσεις.
- Δυσανάγνωστο κείμενο (παρόλο που παράγοντες όπως ο χρόνος και η προσοχή έχουν τηρηθεί.)
- Ανάμειξη κεφαλαίων και πεζών γραμμάτων μέσα στις λέξεις.
- Ανάμειξη της κάθετης, της πλάγιας και συνεχούς γραφής.
- Ασυνέπειες στο μέγεθος και στο σχήμα.
- Υπέρβαση των περιθωρίων των γραμμών.
- Πολύ αργός ή πολύ γρήγορος ρυθμός γραφής ή αντιγραφής.
- Μη ολοκληρωμένες λέξεις και γράμματα ή παραλείψεις γραμμάτων και λέξεων.
- Ακατάλληλο διάστημα μεταξύ γραμμάτων και λέξεων.
- Ψιθύρισμα των λέξεων κατά τη διάρκεια της γραφής τους.

□ □ Δυσκολεύεται να ενώσει τις κουκκίδες. Δεν έχουν ανεπτυγμένες τις κατάλληλες κινητικές δεξιότητες για να τραβήξουν ευθείες γραμμές και οι σελίδες με τα παιχνίδια «ένωσε τις κουκκίδες» καταλήγουν να μοιάζουν με μουντζούρες. Κατανοούν αυτό που έχουν να κάνουν, αλλά συχνά εκνευρίζονται με ασκήσεις που έχουν να κάνουν με καλλιγραφία ή το να σχηματίζουν γράμματα με βάση διακεκομμένες γραμμές.

□ □ Δεν ανέχεται να πιέζεται στο γράψιμο. Όση περισσότερη πίεση ασκείται σε ένα δυσγραφικό άτομο για να καταφέρει να γράψει με τον τρόπο που επιθυμούμε, τόσο λιγότερο θα γράψει. Τα παιδιά με δυσγραφία συχνά χαρακτηρίζονται τεμπέλικα ή πεισματάρικα επειδή τα παρατούν μόλις πιεστούν λιγάκι παραπάνω.

Αν ο μαθητής κρατά το χαλάκι σωστά, όντας και με
Αυτή η αξιολόγηση της γραφής με
ευλύγιστο τρόπο.

ΤΟ ΧΕΡΙ

Αν η επιφάνεια γραφής έχει την κατάλληλη θέση και κλίση
καθώς ο μαθητής γράφει.

Αν ο μαθητής έχει τη σωστή στάση του σώματος όταν
γράφει (τρεις ορθές γωνίες: πατούσες, γόνατα, μέση).

Αν το κεφάλι του μαθητή βρίσκεται μακριά ή κοντά στην
επιφάνεια εργασίας.

Αν ο μαθητής χρησιμοποιεί με συνέπεια το ίδιο πάντα
χέρι όταν γράφει.

Αν ο μαθητής φαίνεται νευρικός, φορτισμένος
συναισθηματικά ή απογοητευμένος όταν πρόκειται να
γράψει.

Κάθε πρωί ξυπνάω με χαρές και γέλια

Κάθε πρωί ξυπνάω με χαρές
και γέλια

Ο υφ. Άσ. Κου Πάι προτείνει
τον να φάει πολύ + τυχούρα φρέσκιες
στην αθήνα

- Δυσκολία στην ορθογραφία είναι η δυσκολία στην αποτύπωση της γραφής των λέξεων και των κανόνων της γραμματικής.
- **Πολύ συχνά συνοδεύει την δυσκολία στην ανάγνωση** αλλά μπορεί να υπάρχει και μόνη της χωρίς εμφανείς διαταραχές στην ανάγνωση.

Τα λάθη μπορεί να οφείλονται σε:

- Διαταραχές της οπτικής και ακουστικής αντίληψης
- Μνημονικές δυσλειτουργίες, διαταραχές στη Λειτουργική Μακροπρόθεσμη μνήμη
- Διαταραχές της ανάπτυξης του προφορικού λόγου
- Δυσκολία στην οργάνωση του χώρου και του χρόνου

Δυσκολία στα μαθηματικά

- Είναι η ειδική μαθησιακή δυσκολία που σχετίζεται με τις μαθηματικές, αριθμητικές ικανότητες.
- Το παιδί δεν αποκτά εύκολα μαθηματικές γνώσεις και δεξιότητες.
- Οι επιδόσεις του στα Μαθηματικά υπολείπονται κατά πολύ του νοητικού του δυναμικού.

Βασικοί παράγοντες της ανάπτυξης που σχετίζονται με τις Μ.Δ. στα Μαθηματικά

- Σύγκριση, Ταξινόμηση-Ομαδοποίηση, Αντιστοίχιση, Σειροθέτηση, Μέτρηση, Δόμηση αρίθμησης, Αποτέλεσμα της μέτρησης, Γενική γνώση αριθμών.

Οι παραπάνω **προμαθηματικές ικανότητες** αποτελούν απαραίτητες προϋποθέσεις για την επιτυχία στις δύο βασικές μετέπειτα μαθηματικές ικανότητες:

- επίλυση των τεσσάρων αριθμητικών πράξεων
- επίλυση προβλημάτων

Άλλοι παράγοντες που επηρεάζουν την επίδοση του μαθητή στον τομέα των μαθηματικών

- Φτωχή αίσθηση της εικόνας του σώματος (σωματογνωσία)
- Διαταραχές στην Οπτικοκινητική και Οπτικοαντιληπτική ικανότητα και επεξεργασία
- Δυσκολίες στο Λόγο ή και στην Ανάγνωση σε σχέση με τα Μαθηματικά
- Φτωχές έννοιες κατεύθυνσης και ώρας
- Προβλήματα μνήμης

Πρώιμες ενδείξεις δυσκολιών στη λογικομαθηματική σκέψη

- Δυσκολίες στις συγκρίσεις – εκτιμήσεις μεγεθών
- Δυσκολεύεται στις ομαδοποιήσεις, ταξινομήσεις, αντιστοιχίσεις και σειροθετήσεις (διατάξεις) αντικειμένων
- Δεν αναγνωρίζει τα σχήματα
- Δεν κατανοεί απλές χωροχρονικές έννοιες
- Δεν μαθαίνει εύκολα τους αριθμούς ως σύμβολα
- Προβλήματα μνήμης

Προσχολική ηλικία	Σχολική ηλικία	Εφηβεία -Ενήλικες
<p>Δυσκολία αναγνώρισης τυπωμένων αριθμών</p>	<p>Δυσκολία εκμάθησης βασικών μαθηματικών πράξεων (πρόσθεση, αφαίρεση, πολ/μο, διαίρεση).</p>	<p>Αδυναμία εκτίμησης κάποιου λογαριασμού (π.χ. το λογαριασμό στο σουπερ-μάρκετ.).</p>
<p>Δυσκολία αντιστοίχισης ενός αριθμού με αυτό που αντιπροσωπεύει στην καθημερινότητα (π.χ. δεν συνδέουν τον αριθμό 3 με τη συλλογή 3 μολυβιών).</p>	<p>Αδυναμία ανάπτυξης δεξιοτήτων επίλυσης προβλήματος</p>	<p>Αδυναμία εκμάθησης μαθηματικών εννοιών, πέρα από τις μαθηματικές πράξεις</p>
<p>Αδύναμη μνήμη, ιδιαίτερα στη συγκράτηση αριθμών</p>	<p>Αδύναμη μακροπρόθεσμη μνήμη, ειδικά σε ότι αφορά τις μαθηματικές λειτουργίες.</p>	<p>Αδυναμία χειρισμού ενός τραπεζικού λογαριασμού</p>
<p>Δυσκολία στην οργάνωση πραγμάτων σε μια λογική σειρά.</p>	<p>Αδυναμία εξοικείωσης με το μαθηματικό λεξιλόγιο.</p>	<p>Δεν έχουν αίσθηση του χρόνου</p>
<p>Δυσκολία στην εκμάθηση μέτρησης</p>	<p>Αποφυγή Παιχνιδιών στρατηγικής</p>	<p>Δυσκολία εύρεσης διαφόρων προσεγγίσεων για ένα πρόβλημα</p>